

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету
/Калинич І.В./
«29» червня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

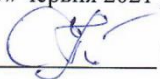
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	106 Географія
Освітня програма	Географія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Економічна та соціальна географія України» для здобувачів вищої освіти галузі знань 10 Природничі науки спеціальності 106 Географія освітньої програми «Географія».

Розробники: Славик Р.В., доцент, к.ekon.н., доцент кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

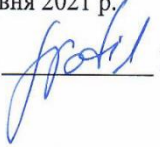
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

протокол № 11 від «25» червня 2021 р.

Завідувач кафедри Поп С.С.

Схвалено методичною комісією географічного факультету

протокол № 8 від «29» червня 2021 р.

Голова методичної комісії Потіш Л.А.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	4-й	5-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	7-й	9-й
	Лекції:	
	28 год.	10 год.
	Практичні (семінарські):	
	24 год.	6 год.
Вид підсумкового контролю: усний	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: екзамен	Самостійна робота:	
	68 год.	104 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання дисципліни – вивчити матеріали про суспільно-географічне положення держави, природно-ресурсний потенціал розвитку її господарства і життєдіяльності населення, сучасні проблеми і перспективи народонаселення, розвиток і розміщення провідних галузей і міжгалузових комплексів, суспільно-географічні райони, зовнішні зв'язки України.

Завдання вивчення дисципліни:

- дослідження географічного положення України у політичному просторі Європи і в глобальних масштабах;

- вивчення географічних особливостей розвитку українського народу, умов і чинників розміщення населення України, етнічної структури населення та геокультурних рис окремих регіонів країни;

- дослідження природоресурсного потенціалу України з метою виявлення його структурних й регіональних особливостей і більш повного та раціонального використання у національного господарського комплексу для його сталого розвитку;

- географічний аналіз формування національного комплексу України у посттоталітарний період, виявлення шляхів його реструктуризації, розв'язання енергетичної, продовольчої, сировинної та інших національного господарських проблем;

- дослідження географії сфери послуг, ступеня забезпечення соціально-культурних потреб людей у різних регіонах;

- дослідження проблем регіоналізації України, виходячи з об'єктивно складених історичних, природно-ресурсних, демографічних та соціально-економічних передумов із урахуванням розвитку України як суверенної соборної держави.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 6. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Фахових компетентностей:

ФК 2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

ФК 3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах.

ФК 6. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.

ФК 7. Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.

ФК 8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.

ФК 9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Економічна та соціальна географія України**» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми Географія:

ОК 2.22 Основи суспільної географії;

ОК 2.18 Фізична географія та природно-ресурсний потенціал України;
 ОК 2.23 Рекреаційна географія;
 ОК 2.24 Історична географія з основами етнографії;
 ОК 2.27 Географія населення з основами демографії;

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Географія» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.	ПРН 1
Аналізувати географічний потенціал території.	ПРН 4
Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.	ПРН 5
Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук.	ПРН 6
Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.	ПРН 9
Дотримуватися морально-етичних аспектів дослідження, чесності, професійного кодексу поведінки.	ПРН 11
Застосування набутих знань, умінь і практичних навичок для з'ясування стану раціонального використання природних ресурсів території та її соціально-економічного розвитку із використанням місцевих ресурсів.	ПРН 12
Знання проблем та особливостей сучасних демографічних процесів на планетарному, національному та локальному рівнях, розуміння причинно-наслідкових зв'язків цих процесів, розуміння сучасних тенденцій розвитку суспільства в умовах глобалізації і регіоналізації.	ПРН 14

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Економічна та соціальна географія України»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати систему формування та функціонування географії господарства України.	ПРН - 1
Вміти аналізувати загальні закономірності та регіональну диференціацію економічних і соціальних процесів в Україні; оцінювати сучасне суспільно-географічне положення України та її природно-ресурсний потенціал.	ПРН 4, 5
Вміти створювати статеві-вікову піраміду населення України і здійснювати її опис.	ПРН 9, 14
Характеристика розвитку і розміщення провідних галузей і міжгалузевих комплексів і економічних регіонів в залежності від наявності природних, соціальних та економічних ресурсів.	ПРН 12
Вміти складати картосхеми та здійснювати економіко- і соціальногеографічні характеристики окремих регіонів України.	ПРН 6
Дотримуватися морально-етичних аспектів дослідження, чесності, професійного кодексу поведінки для вирішення питань, пов'язаних суспільними та економічними процесами.	ПРН 11

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда, розповідь), практичні (семінарське заняття, практична робота, вправи), наочні (ілюстрації, демонстрації).

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є опитування теоретичного матеріалу, письмові самостійні роботи на

розв'язування задач, тестів, підготовка слайдових презентацій (у програмі «Microsoft Power Point»)

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування на практичних заняттях та розв'язування задач.

Форма модульного контролю: у формі контрольної роботи за темами змістовних модулів.

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит у формі усної перевірки знань – відповідей на питання, що додаються, а також розв'язування задач.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	CP	50	100
5	5	5	5	5	5	20		

T1, T2 ... – теми практичних занять

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T7	T8	T9	T10	T11	T12	CP	50	100
5	5	5	5	5	5	20		

T1, T2 ... – теми практичних занять

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	30	6	30
Презентація			1	10
Реферат	1	10		
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	7	100	7	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна виконується у письмовій формі і містить два теоретичні і одне практичне завдання – задачу. Теоретичні завдання оцінюються по 20 балів кожне. Практичне – 10 балів.

При оцінюванні знань враховується в першу чергу повнота, правильність і вичерпність відповідей на поставлені в модульних контрольних роботах запитання. Відомість результатів оформлюється за системою ECTS.

Оцінка «відмінно» виставляється, якщо під час проведення контролю було виявлено:

1. Наявність у студента всебічних, повних, глибоких інтегрованих знань програмового матеріалу, вміння вільно виконувати завдання запропонованого варіанту.
2. Вміння студента в письмовій та усній формі чітко, вичерпно і правильно викласти відповіді на питання запропонованого варіанту.
3. Глибоке розуміння студентом взаємозв'язку головних понять і положень предмета, розуміння значення цих положень і понять для майбутньої професії.
4. Високий рівень підготовленості студента з питань курсу до подальшої роботи над вдосконаленням рівня своєї професійної кваліфікації.

У відповідях студентів не має бути значних помилок. Відмінно виконана робота демонструє наявність у студента творчих здібностей.

Оцінка «добре» виставляється, коли студент письмово відповів на всі запитання, засвоїв всю навчальну програму курсу. У відповідях, які оцінені на «добре», можлива не

більш як одна незначна помилка або виявлено декілька неточностей. Студент спроможний з допомогою літератури ліквідувати всі недоліки у відповідях.

Оцінка «задовільно» виставляється, коли студент дав відповіді на питання всіх завдань, але при цьому можуть проявитися певні прогалини у засвоєнні програми курсу. У відповідях, які оцінені на «задовільно», можуть зустрітися не більше як одна груба помилка або декілька значних та істотних неточностей.

Оцінка «незадовільно» виставляється за роботу, яка засвідчує про наявність у студента великих та суттєвих прогалин у знаннях основного матеріалу курсу, а у наявних його письмових відповідях є як принципові, так і грубі помилки. Студенти, які не представили письмові відповіді на модульних контрольних роботах, вважаються такими, що одержали оцінку «незадовільно».

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Іспит проводиться у формі усної перевірки знань – відповідей на питання, а також письмового розв'язування задач. Екзаменаційний білет складається з двох теоретичних питань і задач. Теоретичні завдання оцінюються по 40 балів кожне. Практичне - 20 балів.

За бажанням студента результуюча підсумкова оцінка може бути визначена як інтегрована оцінка засвоєння всіх тем дисципліни і кількісно дорівнює середньому арифметичному балів, отриманих за кожний модуль.

Результати екзамену оцінюються за такою шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен та диференційований залік	Залік
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	

Студент, який отримав за результатами підсумкового контролю оцінку «незадовільно» (35-59 балів), зобов'язаний перескласти екзамен.

Результати підсумкового контролю знань заносяться до екзаменаційної відомості.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Основи соціально-економічної географії України

Тема 2. Природні ресурси України

Тема 3. Населення України

Тема 4. Господарство України. Паливно-енергетичний комплекс

Тема 5. Металургійний та машинобудівний комплекс України

Тема 6. Хімічний, лісовиробничий та будівельний комплекс України

Тема 7. Легка та харчова промисловість України

Тема 8. Агропромисловий комплекс України

Тема 9. Транспортний комплекс та соціальна сфера України

Тема 10. Міжнародні економічні зв'язки України

Модуль 2

Тема 1. Комплексна характеристика Донецького та Придніпровського суспільно-географічного району

Тема 2. Комплексна характеристика Північно-Східного та Столичного суспільно-географічного району

Тема 3. Комплексна характеристика Причорноморського суспільно-географічного району

Тема 4. Комплексна характеристика Центрального суспільно-географічного району

Тема 5. Комплексна характеристика Північно-Західного та Подільського суспільно-географічного району

Тема 6. Комплексна характеристика Карпатського суспільно-географічного району

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Галузева економічна і соціальна географія України.						
Тема 1. Основи соціально-економічної географії України	6	2	2			4
Тема 2. Природні ресурси України	6	2	2			4
Тема 3. Населення України	6	1	1			4
Тема 4. Господарство України. Паливно-енергетичний комплекс	6	1	1			4
Тема 5. Металургійний та машинобудівний комплекс України	6	1	1			3
Тема 6. Хімічний, лісовиробничий та будівельний комплекс України	6	1	1			3
Тема 7. Легка та харчова промисловість України	6	1	1			3
Тема 8. Агропромисловий комплекс України	6	1	1			3
Тема 9. Транспортний комплекс та соціальна сфера України	5	1	1			3
Тема 10. Міжнародні економічні зв'язки України	5	1	1			3
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	60	14	12			34
Модуль 2						
Змістовий модуль 2. Регіональна економічна і соціальна географія України.						
Тема 1. Комплексна характеристика Донецького та Придніпровського суспільно-географічного району	10	2	2			5
Тема 2. Комплексна характеристика Північно-Східного та Столичного суспільно-географічного району	10	2	2			5
Тема 3. Комплексна характеристика Причорноморського суспільно-географічного району	10	2	2			6
Тема 4. Комплексна характеристика Центрального суспільно-географічного району	10	2	2			6

Тема 5. Комплексна характеристика Північно-Західного та Подільського суспільно-географічного району	9	2	2			6
Тема 6. Комплексна характеристика Карпатського суспільно-географічного району	9	2	2			6
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	60	14	12			34
Разом за семестр	120	28	24			68

заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Тема 1. Основи соціально-економічної географії України	7	0,5				6,5
Тема 2. Природні ресурси України	7,5	0,5	0,5			6,5
Тема 3. Населення України	8	1	0,5			6,5
Тема 4. Господарство України. Паливно-енергетичний комплекс	8	1	0,5			6,5
Тема 5. Металургійний та машинобудівний комплекс України	8	1	0,5			6,5
Тема 6. Хімічний, лісовиробничий та будівельний комплекс України	8	1	0,5			6,5
Тема 7. Легка та харчова промисловість України	7	0,5				6,5
Тема 8. Агропромисловий комплекс України	7	1	0,5			6,5
Тема 9. Транспортний комплекс та соціальна сфера України	7,5	0,5	0,5			6,5
Тема 10. Міжнародні економічні зв'язки України	7,5	0,5	0,5			6,5
Тема 11. Комплексна характеристика Донецького та Придніпровського суспільно-географічного району	7,5	0,5	0,5			6,5
Тема 12. Комплексна характеристика Північно-Східного та Столичного суспільно-географічного району	7	0,5				6,5
Тема 13. Комплексна характеристика Причорноморського суспільно-географічного району	7,5	0,5	0,5			6,5
Тема 14. Комплексна характеристика Центрального суспільно-географічного району	6,5					6,5
Тема 15. Комплексна характеристика Північно-Західного та Подільського суспільно-географічного району	7,5	0,5	0,5			6,5
Тема 16. Комплексна характеристика Карпатського суспільно-географічного району	7,5	0,5	0,5			6,5
Разом за семестр	120	10	6			104

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Геополітична характеристика України	3	1
2	Забезпеченість господарського комплексу України природними ресурсами	3	1
3	Розселення населення України. Його зайнятість	3	1
4	Промисловість України. Паливно-енергетичний комплекс України	3	1
5	Металургійний та машинобудівний комплекси України	3	1
6	Сільське господарство України	3	
7	Районування України	3	1
8	Зовнішньоекономічні зв'язки України	3	
Разом		24	6

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Визначні українські економіко-географи	5	7
2	Політичні партії і громадсько-політичні рухи	5	7
3	Електоральна географія України	5	7
4	Голодомор 1932-193 років та його вплив на демографічну ситуацію в Україні	5	7
5	Масштаби і напрямки сучасних міграційних процесів	5	6
6	Східна українська діаспора	5	7
7	Західна українська діаспора	5	7
8	Функціональні типи міст України	5	7
9	Регіональне розселення як функція природно-ресурсних можливостей території	4	7
10	Історико-географічний поділ України і суцільної української етнічної території	4	7
11	Ефективність розміщення промисловості і розвитку індустріальних комплексів	4	7
12	Еколого-економічні проблеми Донбасу	4	7
13	Територіальні особливості екологічних проблем в Україні і питання охорони навколишнього середовища	4	7
14	Особливості формування міжгалузевих комплексів	4	7
15	Водогосподарський комплекс України	4	7
Разом		6	104

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: мультимедійні пристрої, персональні ПК, сайт електронного навчання, презентаційні матеріали.

Інформаційні технології та засоби онлайн навчання: прикладні програми (MS Office 2010, MS Windows XP), система електронного навчання Moodle <https://e-learn.uzhnu.edu.ua>, електронна пошта на базі глобальних інформаційно-комунікаційних порталів, внутрішня корпоративна електронна пошта УжНУ; електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ» <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui>, сайт УжНУ <https://www.uzhnu.edu.ua>, інформаційні ресурси в мережі Інтернет.

Обладнання: навчальні настінні карти (фізичні, економічні, політичні) материків та окремих країн, атласи, картографічні регіонів, контурні карти для практичних робіт.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Немець Л. М., Сільченко Ю. Ю., Вірченко П. А. Економічна і соціальна географія України. Навчальний посібник. – Харків, 2014. – 265 с.
2. Мезенцева, Н. І. Економічна і соціальна географія України / Н. І. Мезенцева, К. В. Мезенцев : навчально-методичний посібник. – К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2010. – 239 с.
3. Заставний Ф.Д. Географія України: У 2-х книгах. – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
4. Соціально-економічна географія України / За ред. проф. Шаблія О.І. – Львів: Світ, 2000. – 680 с.
5. Географія Української РСР / За ред. М.Д. Пістун і Є.Й. Шиповича. – К.: Вища школа, 1982. – 303 с.
6. Данилишин Б.М., Куценко В.М. Куценко В.І., Ліанова Е.М., Бандур С.І. «Гуманітарна сфера України: проблеми і шляхи реформування». – К: 2000
7. Дністрянський М.С. Етнополітична географія України: проблеми, теорії, методології, практики. Львів. – 2006

Допоміжна література

1. Джаман В.О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. – 392 с.
2. Дністрянський М. С. Політична географія України. Навчальний посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 348 с.
3. Дністрянський М. С. Геополітика: Навчальний посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 436 с.
4. Заставний Ф. Д. Демографічні втрати населення України. Голодомори, війни, еміграції. – Львів: видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 130 с.
5. Питюрєнко Е.И. Территориальные системы городских поселений Украинской ССР. – К: Наукова думка, 1977. – 205 с.
6. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил (теорія, методи, практика). – К., 2000. – 216 с.
7. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил і територіальна організація виробництва. – К., 2002. – 260 с.
8. Національний атлас України. – К.: Національна академія наук України, 2008.
9. Розміщення продуктивних сил України / С.І. Дорогунцов, Ю.І. Пітюрєнко, Я.Б. Олійник та ін. – К.: КНЕУ, 2005.
10. Статистичний щорічник України за 2013 рік. – К.: Консультант, 2014.
11. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с.
12. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
13. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів: Львів. націонал. ун-т ім. І. Франка, 2001. – 744с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <https://geomap.com.ua/>
2. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. <https://bank.gov.ua/>
4. <http://sfs.gov.ua/>
5. <https://www.kmu.gov.ua/>
6. <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
7. <https://agro.me.gov.ua/ua>
8. <https://www.msp.gov.ua/>
9. <https://dmsu.gov.ua/>

